

Микола КАПІТОНЕНКО,

доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, кандидат політичних наук

ДИЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У 2018 РОЦІ

Анотація. 2018 рік не став унікальним для зовнішньої політики України. Найбільшим її випробуванням залишилась проблема розв'язання конфлікту на Донбасі та відвернення війни з Росією дипломатичними засобами. Проблеми, створені насамперед російською воєнною агресією, окупацією Донбасу та анексією Криму, визначали інертність, реактивність та суперечливість української зовнішньої політики. Інтенсивні кроки держави на міжнародній арені навряд чи змогли компенсувати програвність тієї ситуації, в якій опинилася Україна. Російський напрям на довгі роки стане найбільш складним, проблемним та відповідальним для української зовнішньої політики.

Ключові слова: НАТО, російсько-українська війна, саміт у Гельсінкі, Європейський Союз, Американсько-російський саміт, ПАРЕ.

2018 рік не став унікальним для зовнішньої політики України. Найбільшим її випробуванням, як і в минулі роки, залишалася проблема розв'язання конфлікту на Донбасі та відвернення війни з Росією дипломатичними інструментами. В умовах зменшення внутрішніх ресурсів найбільшим викликом стало послаблення політичних інститутів держави та втрата її позитивного іміджу на міжнародній арені у зв'язку з тотальною корупцією, браком реформ і дефіцитом демократії, а також накопиченням негативних тенденцій у відносинах із головними партнерами – Європейським Союзом та Росією, що й надалі звужує свободу маневру у питаннях підтримки України в протистоянні російській агресії, загалом послаблює її позиції в регіональній міжнародній системі. Все це відбувалося на тлі погіршення загальних геостратегічних перспектив України, які визначалися посиленням російського тиску в умовах продовження гібридної війни та бойових дій на Донбасі.

Проблеми, створені насамперед російською воєнною агресією, окупацією Донбасу та анексією Криму, визначали інертність, реактивність та суперечливість української зовнішньої політики. Україну часто називають «проблемною країною» або «слабкою державою». Її інтенсивні кроки на міжнародній арені навряд чи змогли компенсувати програшність ситуації. Після краху надій на гарантії Будапештського меморандуму нагальним завданням української дипломатії став пошук союзників, зокрема США і НАТО, та ефективних дипломатичних засобів «умиротворення» Росії. На цих головних напрямках Україна концентрувала свої дипломатичні зусилля протягом 2018 року.

Україна–НАТО: десять років після Бухаресту

Десять років тому, коли світ був зовсім іншим, НАТО прийняв у Бухаресті Декларацію саміту, де в пункті 23 йшлося про відтермінування надання ПДЧ для України [1]. Усі традиційні протокольні норми дотримано, а дипломатичні формули – озвучено.

В Україні, яка тоді, як втім і зараз, була охоплена передвиборними пристрастями, новина викликала змішану реакцію. Хтось засмутився, вважаючи вакуум безпеки запрошенням для російського впливу. Хтось вочевидь зрадив – репутація НАТО була тоді в Україні не настільки блискуча, як сьогодні. Політики думали про те, як розіграти карту НАТО на виборах.

Сьогодні Україна знову хоче до НАТО, говорить про ПДЧ й готується до виборів. Очевидно, деякі помилки минулого буде зроблено й зараз. Однак умови для таких помилок сьогодні набагато більш жорсткі. Чи ближча Україна до НАТО сьогодні, ніж була десять років тому? Швидше ні. Є три основні причини: міжнародна, українська та російська. Правильна оцінка питомої ваги кожної з них допоможе уникнути спрощень, розчарувань та помилкових рішень.

Міжнародні чинники, що ускладнюють рух України до НАТО – знаходяться поза нашим контролем, мають довгострокову дію і найменше піддаються швидким змінам. У 2008 році життя країни-аспіранта (як це зараз називають) було порівняно простим і легким: роби «домашнє завдання» – тобто перетворюй країну на справжню демократію та переконуй провідні країни-члени НАТО, що від тебе більше користі, ніж неприємностей. Міжнародна безпека, зокрема в Європі, була порівняно міцною: заморожені конфлікти на кшталт Придністровського були чи не найсерйознішими проблемами. Політика Росії була не до кінця зрозумілою, але загалом передбачуваною. Інститути та механізми безпеки в Європі поки працювали.

За кілька місяців після завершення Бухарестського саміту ситуація змінилась із подіями серпневої російсько-грузинської війни. Є думка про те, що агресія Росії проти Грузії, як і згодом проти України, стала наслідком

ненадання ПДЧ обом країнам в Бухаресті. Наскільки вона обґрунтована – питання відкрите. ПДЧ не поширює на країну гарантії безпеки Альянсу, й у випадку агресії вона залишається наодинці. Чи була б агресія з боку Росії прискорена, затримана чи блокована іншим рішенням в Бухаресті – питання спекулятивне.

Ми із простими завданнями для аспірантів зразка десятилітньої давнини не впорались – і саме в цьому основна причина гальмування на шляху до НАТО тоді і зараз. Десять років тому стукали до НАТО за допомогою «листа трьох» – підписаної президентом Ющенком, прем'єром Тимошенко та спікером Яценюком заяви, що мала демонструвати єдність зазвичай не схильних до неї українських політиків. Сьогодні стукають за допомогою змін до законодавства, що вже відбулись, та й можливих конституційних. Тоді і сьогодні багато розмов про референдум.

Цікаво, що аргумент з референдумом, мабуть, спрацює тільки для російської аудиторії. Там ще вірять в те, що НАТО розширювався проти волі населення нових країн-членів із Східної Європи, для підтвердження чого якраз і посилаються на відсутність референдумів. НАТО перекозувати референдумами не потрібно. Навряд чи там зараз хтось сумнівається, що більшість українців справді хотіли би потрапити під захист Альянсу й так розв'язати всі свої проблеми. Та НАТО цікавить не бажання українців, а спільні інтереси.

Спектр спільних інтересів з'являється у випадках, коли сусіднім країнам справді вдається стати демократичними та ефективними. Демократія для НАТО – операційний код та запорука довіри, а не просто красиві гасла. Для України, на жаль, поки навпаки. Попередження про те, що без сильної демократії та правової держави вступити до НАТО не вдасться – це не риторика, а прагматичні вимоги. У 2008 році Economist Intelligence Unit поставив Україну в рейтингу демократій світу на 53-тє місце, в групу «демократії із вадами». У 2017 ми знаходилися – за версію того ж видання – на 83-му місці в групі гібридних режимів [2]. Якщо більше демократії означає наближення до НАТО, то що означає сьогоднішнє місце України в рейтингу демократичних держав?

Звичайно, російський чинник відіграє свою роль, і не на користь перспектив України щодо НАТО. Агресія Росії підірвала нашу безпеку, зруйнувала безпеку регіональну, підірвавши довіру до інститутів та держав. Ми наполегливо переконуємо європейців в серйозності російської загрози і для них також, але навряд чи вони бачать розв'язання цієї проблеми через вступ України до НАТО. Для НАТО сьогодні критично важливо зберегти єдність та ефективність, а для цього потрібно підтримувати надійність Альянсу. Гіпотетичне членство України поставить – у разі подальшої агресії Росії – надто складні дилеми перед кожною державою-членом.

Хоча вважають, що війна Росії в Україні підштовхує Київ до НАТО, це справедливо лише щодо суспільної думки. Наявність відкритого конфлікту та висока ймовірність його ескалації суттєво гальмують рух до НАТО, та інших можливих коаліцій, оскільки множать кількість пов'язаних із Україною ризиків.

Для тих, однак, хто вірить у вирішальну роль «Кремлівської руки» в блокуванні ПДЧ для України у 2008 році, є й хороші новини: сьогодні лобістські можливості Москви на міжнародній арені значно слабші. Десять років тому на боці прагнень України до ПДЧ грали міжнародна стабільність, сильна підтримка Вашингтона та набагато краща ситуація всередині країни. Сьогодні можна намагатися зіграти хіба що на суспільній думці українців та експлуатації загрози з боку Москви. Пристрасть до простих рішень робить міжнародне становище України більш складним, і не схоже, що перспективи членства в НАТО є виключенням із цієї тенденції.

Цьогорічний саміт НАТО засвідчив дві речі. По-перше, Альянс залишається найбільш надійним міжнародним інститутом, хоча швидше всупереч, ніж завдяки подіям саміту у Брюсселі. По-друге, політика України щодо НАТО в динамічних умовах сучасного світу має бути чимось набагато більш тонким і складним, ніж набір добрих побажань і красивих гасел.

Президент США, від якого очікували різноманітних сюрпризів – більшою частиною неприємних – дозволив собі на саміті НАТО значно менше, ніж на інших. Він покритикував Німеччину за співпрацю з Росією, туманно натякнув на можливість односторонніх кроків США та багато говорив про те, що, схоже, він знає з питання НАТО найкраще: незбалансованість витрат. Слова Трампа після саміту про те, що Альянс став сильнішим, можна сприймати, як і його заяви про чудові й неймовірні відносини США з Німеччиною, як видавання бажаного за дійсне.

НАТО, швидше, став дещо слабшим, але досі залишається найбільш сильним із міжнародних інститутів. Є щось унікальне у міцності Альянсу, що свого часу дозволило йому пережити геополітичні драми кінця холодної війни, та стати найбільш надійною системою колективної безпеки сучасного світу. Навіть сьогоднішньої всеохоплювальної кризи міжнародної безпеки, помноженої на прагматизм американського президента, недостатньо для того, аби перетворити НАТО на історію.

Це «щось унікальне» полягає у здатності НАТО створювати переваги для всіх її членів. Схема, створена у далекому 1949 році – американські військові гарантії в обмін на геополітичний вплив плюс нерозповсюдження ядерної зброї – виявилася дієвою і сьогодні. Насамперед тому, що стратегічні пріоритети США залишаються незмінними. Вони, як і раніше, хочуть мати вплив в Європі та максимально уповільнювати розповсюдження ядерної зброї.

Європейцям НАТО подобається. Трамп слушно зазначив: переважно через США (хоча, звичайно, його слова про 90%, – м'яко кажучи, – перебільшення) європейці почувають себе у безпеці [3]. За часів холодної війни в такому твердженні було більше сенсу, оскільки загроза з боку СРСР для Європи була реальнішою, ніж будь-яка сьогоднішня, включно із російською. Ба більше, завдяки спільному членству в НАТО європейські держави можуть не боятися одна одну. Компліментарність стратегічних інтересів США та Європи – найкраща гарантія збереження НАТО, незалежно від того, які фразеологічні звороти використовує Дональд Трамп.

Але в той же час НАТО працює дещо складніше. Основна цінність Альянсу – не сума військових потенціалів його держав-членів, а надійність гарантій підтримки, що створюються для кожної з них. З цієї позиції взаємна довіра є важливішою, ніж кілька додаткових відсотків ВВП, витрачених на військові потреби. В цьому ж і відповідь, чому маленьку колишню югославську Республіку Македонію запрошують до НАТО, коли велику Україну із досвідом ведення війни – ні. Членство України, за високого ризику протистояння із Росією, спричиняє високі ризики, що якась з держав-членів не захоче виконувати вимоги статті 5 Вашингтонського договору, якщо раптом таке протистояння розпочнеться. Це майже миттєво зруйнує Альянс. «Навіщо ж ризикувати?» – таке питання поставлять собі в кожній столиці держави-члена НАТО в контексті можливого членства України. Навіть якщо Україна подвоїть власні військові витрати, відповідь на це питання залишиться незмінною. Навряд чи того бажаючи, президент Трамп своєю риторикою – не стільки про те, що європейці мають витратити більше, скільки про можливість односторонніх кроків США – підриває надійність НАТО, зменшуючи її основний актив. Навіть якщо дієвість статті 5 ніхто з потенційних суперників НАТО не поставить під сумнів, зниження взаємної довіри, якого не уникнути після таких заяв, створює простір для ризикованих рішень та перевірки Альянсу на міцність. Можна у підсумку одержати кілька додаткових мільярдів від європейців на військові потреби, але чи не буде ціна за це надто високою, якщо обраховуватиметься втраченою надійністю?

Приєднання до такого НАТО, з усіма його складними питаннями та дилемами, Україна поставила собі за мету. І саме з цих позицій треба оцінювати результати подібних самітів. Чи роблять українські державні діячі те, що робити зобов'язані – тобто наближати Україну до членства? Навряд чи. Вступ до НАТО – це не безкінечні розмови про нашу рішучість та незмінність вибору, а довгий перелік конкретних кроків. Ми зробили напередодні саміту один з них – прийняли Закон про національну безпеку України. Він розширив можливості співпраці з НАТО, але про членство України мова не йде. Ще менше до вступу в НАТО наближають нас формулювання, що двері Альянсу залишаються відкритими.

Та віддаляють нас від вступу стан справ в Україні, безпекове середовище. Брак демократії й питання щодо правового характеру держави – надійні запобіжники проти членства в НАТО. Відкритий конфлікт з Росією – це майже гарантія відмови. За таких обставин прогрес у відносинах з НАТО потребує нових критеріїв, окрім поки що недосяжного членства. Потребує він і нових ініціатив з українського боку і, звичайно, масштабної роботи з реального, а не декларативного перетворення на державу з європейськими цінностями. Допоки такого перетворення не відбувається, результати будь-яких самітів в подібному форматі можна буде передбачати, просто згадавши формулювання попередніх.

Стратегія відносин із Росією

Російський напрям на довгі роки стане найбільш складним, проблемним та відповідальним для української зовнішньої політики. Помилки тут коштуватимуть найдорожче, а прості рішення працюватимуть найгірше. Співвідношення сил, стиль і пріоритети зовнішньої політики Росії, асиметрична залежність та складна історія – все це перетворює українсько-російські відносини на вузол протиріч, розбиратися з яким складно навіть за нормальних умов. Сьогодні ж, коли Крим окуповано, а частину території Східної України взято в заручники, будувати відносини з Росією буде ще складніше.

Логічно припустити, що саме у такому випадку потреба у стратегічному плануванні є найбільшою. Експромт у відносинах з Росією стає надто небезпечним. Старі рецепти часів багатовекторності теж працювати не будуть. Міжнародне середовище змінилося настільки суттєво, що потрібна повна переоцінка нашої російської політики.

Просте рішення, звичайно, є. Воно полягає у продовженні поточної «стратегії», яку коротко можна охарактеризувати, як топтання на місці під гасла про європейську та євроатлантичну інтеграцію. Наприклад, можна заморозити конфлікт на Сході, використати його для внутрішніх потреб та тиску на міжнародних партнерів, а їх тиск на Росію експлуатувати у власних інтересах. Обмеженість та слабкість такої «стратегії» очевидні: питанням часу залишається прямий діалог між Кремлем та країнами Заходу. Після чого спекулювати підтримкою Заходу стане неможливо. Крім того, чотири роки війни мали навчити нас, що без перетворення на ефективну державу та надійного союзника масштабної – тобто здатної справді зменшити ступінь нашої вразливості перед Росією – допомоги ми не отримуємо.

В українських нормативних документах Росію визначено як загрозу та агресора. Однак подібні визначення без плану дій залишаються простою емоцією. Єдину стратегію, яку можна на них побудувати без врахування численних нюансів – це перетворення на інструмент російської політики інших. Інструмент надійний, передбачуваний та відносно дешевий.

Кожні півроку моментом істини стає продовження санкцій ЄС проти Росії. Ці санкції мають дуже обмежений вплив на поведінку Кремля, але ми звертаємо на них непропорційно велику увагу тому, що бракує інших інструментів свідомої політики щодо Росії. Санкції стали її альфою та омегою, мірилом успішності. Але не рішення про продовження санкцій має бути критерієм, а зміни у російській політиці. Досягти їх експромтом чи спекуляціями на тему членства України в НАТО буде неможливо.

Політика щодо Росії має розпочинатися із визначення наших власних цілей. Чого ми хочемо досягти? Чого уникнути будь-якою ціною? Як співвідносяться між собою наші бажання? Стратегія, спрямована на повернення Криму, буде іншою, ніж розв'язання конфлікту на Сході. Частково ці нюанси можна простежити за ідеями адаптації в українських реаліях ізраїльської, фінляндської або австрійської моделей безпеки. Сьогодні ж на порядку денному замість чіткої ієрархії завдань – суміш із недосяжних цілей.

Далі треба зрозуміти – чого насправді хоче Росія. Стандартні варіанти відповідей відомі: позбавити Україну державності або перетворити на маріонетку. Але для чого? Чи є це метою? Як співвідносяться можливі варіанти? Розуміння стратегічної логіки Кремля – не на рівні гасел, а на рівні прагматичному – необхідна передумова для створення плану дій як на окремих напрямках, скажімо, стосовно введення миротворчої місії на Донбас, так і щодо Росії загалом. За позиціями сторін завжди стоять їхні інтереси, і доцільно прагнути ці інтереси якомога повніше досягнути.

Розуміння власних сильних та слабких сторін – ще одна важлива передумова стратегічного мислення. Ми слабкі й залишаємося вразливими до можливої повномасштабної російської агресії, але у випадку такої агресії асиметрія цілей буде на нашу користь. В асиметричних конфліктах слабкі держави перемагають чи принаймні не програють набагато частіше, ніж це може здаватися на перший погляд – у ХХ столітті перемог та нічиїх для слабких держав було не менше 40% [4]. Іншими словами, перемогти Україну Кремлю – навіть за десятикратної військової переваги – буде непросто.

Схоже, що головні слабкості в Україні полягають у неефективній державі, корумпованій політичній системі, дефіциті демократії та правових механізмів. Ці слабкості точно враховуватиме російська стратегія щодо нас. Чи зможемо ми врахувати внутрішні слабкості Росії, які схожі на наші?

Сьогодні наша головна надія на міжнародну допомогу. Але міжнародне середовище мінливе і стає все більш прагматичним. Доцільніше було б виходити з того, що воно ставатиме для України менш сприятливим і не переоцінювати вплив третіх сторін на динаміку наших відносин із Росією. Обмеженість цього впливу була переконливо продемонстрована протягом останніх кількох років.

Говорити про майбутнє відносин із Росією політично дорого, особливо напередодні виборів, але стратегічно необхідно. Зберігати невизначеність, розплачуючися за це перспективами та майбутніми втратами – це найгірший вибір. Відносини із Росією ніколи не будуть простими, і прості рішення в них рідко ставатимуть ефективними.

Саміт у Гельсінкі: уроки для України

Вибір історичного для європейської безпеки місця зустрічі президентів США та Росії мав сигналізувати про серйозність намірів, але цей саміт виявився найменш змістовним з усіх зустрічей лідерів США та Росії/СРСР у столиці Фінляндії. Він став першим з 2010 року, коли відбулося відоме спільне поїдання гамбургерів Бараком Обамою та Дмитром Медведевим у ресторані «Ray's Hell Burger». Тоді за результатами зустрічі теж говорили про Іран та Північну Корею, визнавали розходження в оцінках подій у Грузії – за два роки до того відбулася російсько-грузинська війна, в результаті якої на частині території Грузії було утворено маріонеткові Абхазія та Південна Осетія – та збиралися розвивати економічні зв'язки. Для Обами це була частина його стратегії перезавантаження відносин із Росією та залучення її до міжнародних справ.

Однак у 2010 році, окрім гамбургерів, були переговори про вступ Росії до СОТ, незадовго до саміту було підписано Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь, а незабаром мав відбутися саміт тоді ще Великої вісімки у Гантсвілі в Канаді. У Гельсінкі не було ані гамбургерів, ані змістовного порядку денного. Можливо, це не так і погано.

«Великої угоди» через Україну не відбулося. Визнання американським президентом анексії Криму також. Не було навіть натяків на щось подібне. Це – очікуваний результат. Крим як початок кризи світового порядку та її наочне втілення надто цінний для США. Навіть президент Трамп розуміє, що пов'язані із Кримом широкі можливості для американської дипломатії на багато років вперед не варті того, щоб обмінювати їх на тактичні домовленості в Сирії або обіцянки щодо нерозповсюдження ядерної зброї, які Кремль все одно не зможе виконати. Червона лінія залишиться там, де була проведена.

Спроба Путіна перетягнути президента США на свій бік згадкою про Мінські домовленості теж, схоже, не стала успішною. Всім своїм виглядом і мовчанням Трамп дав зрозуміти, що й тут не збирається полегшувати завдання Москви. Власне кажучи, навряд чи зміг би, навіть якщо б хотів. Для тиску, що його, на думку Путіна, може застосувати Білий дім до Києва, немає ані підстав, ані ресурсів.

Чи можна після саміту зробити висновок про те, що Україна нецікава для Білого дому? Трамп не згадав про нас і не засудив російську політику

в Україні. З одного боку, картинка саміту із Путіним була справді важлива для нього і, ймовірно, він не хотів її зіпсувати у власних очах. З іншого, Україна перемістилася значно нижче у списку пріоритетів американської адміністрації вже достатньо давно, і це лише наша відповідальність. В нас немає ані успіхів у реформуванні країни, ані позитивного й зрозумілого порядку денного відносин зі США. На проханнях про допомогу неможливо побудувати стратегію двосторонніх відносин. Чим для США має бути цікава проблемна недемократична й бідна країна поруч із Росією – відповіді на це питання ми не надали. А питання Сирії та ядерного нерозповсюдження – вони майже вічні.

Не варто недооцінювати ефект від саміту, на який напевно розраховували в Кремлі задовго до нього: кінець ізоляції Москви. Росія може перебувати поза межами Великої сімки або ПАРЄ, але географія контактів Путіна переконливо свідчить про те, що вона залишається державою, позицію якої враховують і хочуть тримати діалог відкритим. Попит на специфічні російські ресурси та послуги зростає у часи міжнародної нестабільності, а сьогодні – саме такі часи. Американсько-російський саміт сигналізує про готовність слухати Росію, нехай і не погоджуючись із нею. Нам варто оцінити довгостроковий вплив цієї тенденції і, можливо, переглянути власні зовнішньополітичні підходи, в яких ставка на різні каральні заходи щодо Росії від третіх держав має завищений вигляд.

Варто пам'ятати і про інший урок саміту. Відсутність «великої угоди» за наш рахунок не означає зникнення всіх інших ризиків. Діалог із великими державами дає змогу Кремлю просувати власний порядок денний на рівні, значно глибшому за той, на якому це робить Україна. Наша поразка буде не як чергова редакція пакту Молотова–Ріббентропа, а як формування навколо нас умов, в яких не буде іншого вибору, ніж повернутися до сфери впливу Москви. Робота російської дипломатії, судячи із усього кропітка та енергійна, спрямована саме на формування таких умов. А саміт Путін–Трамп може стати одним із важливих кроків на цьому шляху.

1. Bucharest Summit Declaration, 03 April, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/us/nato/hq/official_texts_8443.htm
2. Democracy Index 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>
3. Funding NATO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/nato/hq/topics_67655.htm
4. Bueno de Mesquita B. Principles of International Politics. – London: Sage, 2014.

Mykola KAPITONENKO,
*Associate Professor at the Department of International Relations
and Foreign Policy of the Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Candidate of Political Sciences*

DILEMMAS OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY IN 2018

Abstract. The year of 2018 has not appeared to be unique for Ukraine's foreign policy. Like in recent years, its largest challenge has been the issue of resolving the conflict in Donbas and preventing the war with Russia by diplomatic means. Against the backdrop of the decrease of domestic resources, there has occurred the problem of losing authority of political institutions of the country as well as its positive image on the international scene, because of total corruption, lack of reforms and the democracy deficit, together with the bulk of negative tendencies in relations with the key partners – the European Union and Russia, which keep refraining Ukraine's freedom as to the support in withstanding Russian aggression and strengthening its position in the regional international system. All this is taking place under conditions of deteriorating the overall geostrategic prospects for Ukraine, resulting from the intensification of Russian pressure on Ukraine, considering that the hybrid war and warfare in Donbas is still in progress.

The issues caused by the Russian military aggression in the first place, occupation of Donbas and annexation of Crimea have predetermined the sluggishness, reactivity and divergence of Ukraine's foreign policy. Due to the alarming settings Ukraine has faced, it is often referred to as a “problematic country” or a “weak state”. The dynamic steps of the country on the international scene could hardly amend the disadvantageous situation Ukraine has appeared in. When all hopes about the Budapest Memorandum guarantees faded, the urgent task of Ukrainian diplomacy became the search for allies, namely the United States and NATO, as well as for effective diplomatic means of “reconciliation” of Russia. These are the major directions, on which Ukraine has focused its diplomatic efforts in 2018.

The Russian issue will for many years remain the most complex, problematic and sensitive for Ukrainian foreign policy. Mistakes in its regard will be of the highest price, while simple solutions will be less effective. The correlation of powers, the style and priorities of Russia's foreign policy, asymmetric interdependence and intricate history altogether turn Ukrainian-Russian relations into a knot of contradictions, which is hard to unravel even in regular circumstances. Today, as it will be tomorrow, as Crimea is occupied and the part of the territory of eastern Ukraine is taken hostage, it will be even more difficult to maintain relations with Russia.

Keywords: NATO, Russian-Ukrainian war, Helsinki summit, European Union, American-Russian summit, PACE.